

ĮSISENĖJUSIOS SPRAGOS NEGALIAŲ TURINČIŲ ASMENŲ PASLAUGŲ SISTEMOJE - KĄ ATSKLEIDĖ COVID-19 PANDEMIJA?

Jurga Mataitytė-Diržienė, Eglė Šumskienė, Violeta Gevorgianienė
Vilniaus universitetas, Socialinio darbo ir socialinės gerovės katedra

jurga.mataityte-dirziene@fsf.vu.lt; egle.sumskiene@fsf.vu.lt; violeta.gevorgianiene@fsf.vu.lt

Lietuvoje asmenų su negalia šeimos dažnai negauna reikiamos kompleksinės pagalbos ir yra prisitaikiusios neįgalaus nario poreikius atliepti savo resursais, neretai atsisakant kitų narių poreikių tenkinimo. Prasidėjus Covid-19 pandemijai ir karantinui, pagalbos/užimtumo paslaugų teikimas šioms šeimoms buvo ypač apribotas, jos pateko į ypatingai sudėtingas aplinkybes.

2020 m. Žmonių su negalia teisių stebėsenos komisijos užsakymu dešimtyje Lietuvos regionų atliktas tyrimas, kurio tikslas buvo išanalizuoti konkrečias šeimų, kuriose gyvena suaugę asmenys su negalia, arba 16 m. ir vyresni sudėtingi autistiški asmenys, patirtis ir ekstremalios situacijos, paskelbtos šalyje dėl COVID-19 pandemijos, bei karantino poveikį (2020-03-16 – 2020-06-16 laikotarpiu) pagalbos/užimtumo paslaugų prieinamumui ir jų gyvenimui plačiąja prasme.

Pagrindiniai tyrimo **metodai**:

pusiau struktūruoti interviu su asmenimis, slaugančiais/prižiūrinčiais arba globojančiais suaugusį šeimos narį su negalia, arba sunkų autistišką asmenį 16 m. ir vyresnį. Apklausta 20 šeimų.

Anketinė asmenų, prižiūrinčių/slaugančių/globojančių suaugusį šeimos narį su negalia, arba sunkų autistišką asmenį 16 m. ir vyresnį, apklausa. Dalyvavo 498 asmenys turintys negalią ir/arba jų tėvai/globėjai.

Rezultatai parodė, kad karantino metu pagalbos ir užimtumo paslaugų teikimas nutrūko arba buvo esmingai apribotas. Vietoje sustabdytų paslaugų daugumai tėvų/globėjų naujų nebuvo pasiūlyta, išskyrus kitokią – nuotolinę – užimtumo paslaugų formą, kuri nebuvo tinkama didelei daliai šeimų dėl neįgalaus artimojo negalios pobūdžio (ypač – autizmo ir/ar intelekto negalios atveju). Nutrūkus paslaugoms arba jas perkėlus į nuotolinę formą, didžiąjai daliai tėvų/globėjų teko pasikliauti tik savo resursais arba neformalia artimųjų parama.

Vienių, artimąjį su negalia prižiūrinčių tėvų/globėjų sveikatos būklė buvo papildomas rizikos veiksnys. Jų emocinė sveikata, ir taip nebuvo gera, karantino metu dar labiau suprastėjo. Asmenų su negalia gebėjimas suvokti ir prisitaikyti prie pasikeitusios kasdienybės priklausė nuo negalios pobūdžio, kas buvo papildomu sudėtingumo veiksniumi šeimai.

Karantino situacija ne tik lėmė didžiulius sunkumus, bet ir paskatino naujų pagalbos formų atsiradimą, paakino spręsti įsisenėjusias sisteminės problemas, o asmeniniu lygiu – sutvirtino ryšius šeimoje ir padėjo įvertinti turėtas užimtumo paslaugas ir kontaktinį bendravimą.

Raktiniai žodžiai: asmenis su negalia globojančios šeimos; paslaugos; karantinas.